

כא וְהָיָה כִּי-תָבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וּירְשִׁתָּהּ קִיטָּ כִּי תבוא
ב וְיֹשְׁבֵת בָּהּ: וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁית | כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרֻצְךָ אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמֶתָ בְּטֶנְאָ וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
ג אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שָׁמוֹ שָׁם: וּבָאתָ אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמֵינוּ הֵם וְאָמַרְתָּ
 אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
ד לְאַבְתָּיִנוּ לָתֵת לָנוּ: וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטֶּנְאָ מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה
ה אֱלֹהֶיךָ: וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמְלִי אֲבִי וַיִּרְדַּ מִצְרַיִמָּה
ו וַיַּגֵּר שָׁם בְּמַתֵּי מַעֲטָ וַיְהִי-שָׁם לְגֹי גְדוֹל עֲצוּם וְרָב: וַיִּרְעוּ אֲתָנוּ
ז הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: וַנִּצְעַק אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת-עַנְיֵנוּ וְאֶת-עַמְלָנוּ וְאֶת-לִחְצָנוּ:
ח וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבַמַּרְא גְּדֹל וּבָאֲתוֹת
ט וּבַמִּפְתָּיִם: וַיָּבֵאוּ אֶל-הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבֹת
י חֶלֶב וּדְבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי
יא יְהוָה וְהִנַּחְתָּו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְשִׂמַּחְתָּ

תרגום אונקלוס

א ויהי ארי תעול לארעה די ?? אלהך זיה לך אחסנא ותירתה ותיבת בה ב ותסב מריש כל אבא דארעה די תעל מארעה די ?? אלהך
 זיה לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא די תרעי ?? אלהך לאשראה שכנתה תמן ג ותייתי לות פהנא די זיה ביומיא האנון ותימר לה חוייתי
 יומא דין קדם ?? אלהך ארי עלית לארעה די קיים ?? לאבהתנא למתן לנא ד ויסב פהנא סלא מידך ויתחנה קדם מדבחה ד?? אלהך
 ה ותיבת ותימר קדם ?? אלהך לבן ארמאה בעא לאיבדא זית אבא וינחת למצרים ודר תמן בעם זער והוה תמן לעם רב תקיף וסגי
 ו ואבאישו לנא מצראי וענינא ויהבו עלנא פלחנא קשיא ז וצלינא קדם ?? אלהא דאבהתנא וקביל ?? צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא ולאותנא
 ודוחקנא ח ואפקנא ?? ממצרים בידא תקיפא ובדרעא מרממא ובחזונא רבא ובאתין ובמופתין ט ואיתנא לאתרא הדין ויהב לנא זית ארעה
 הדיא ארעה עבדא חלב ודבש י וכען הא איתתי זית ריש אבא דארעה דיהבת לי ?? ותחנה קדם ?? אלהך ותסגוד קדם ?? אלהך יא ותחדי

פירוש רש"י

סדר כא (א) והיה כי תבוא וגו' וירשתה וישבת בה. מגיד
 שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה:
 (ב) מראשית. ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבין
 בבכורים אלא שבעת המינין בלבד, נאמר כאן "ארץ"
 ונאמר להלן "ארץ חטה ושערה וגו'" (לעיל זכג), מה להלן
 משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, אף כאן
 משבח ארץ ישראל שהן שבעת המינין. "זית שמן",
 זית אגורי ששמנו אגור בתוכו "ודבש", הוא דבש תמרים:
 מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה,
 כורף עליה גמי לסימן, ואומר הרי זה בכורים: (ג) אשר
 יהיה בימים ההם. אין לך אלא כהן שבימך, כמו שהוא:

כֹּא

כִּי תבוא ככל־הטוב אשר נתן־לך יהוה אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר

יב בקרבך:

כי תכלה לעשר את־כל־מעשר תבואתך קב שני ב

בשנה השלישת שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולא־למנה ואכלו

בשעריך ושבעו: ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן־הבית

וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולא־למנה ככל־מצותך אשר צויתני

לא־עברתי ממצותיך ולא שכחתי: לא־אכלתי באני ממנו ולא־בערתי

ממנו בטמא ולא־נתתי ממנו למת שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי

תרגום אונקלוס

בכל שבחתי די יהב לך יי אלהך ולאנש ביתך את ולואי וגיורא די בינך יב ארי תשצי לעשרא ית כל מעשר עללתך בשתא תליתאה שנת מעשרא ותתן ללואי לגיורא ליתמא ולא־מלא ויכלון בקרויך וישבעון יג ותימר קדם יי אלהך פלתי קדש מעשרא מן ביתא ואף יתבתה ללואי ולגיורא ליתמא ולא־מלא ככל פקודך די פקדתי לא עברית מפקודיך ולא אתנשיתי יד לא אכלית באכלי מנה ולא פלתי מנה במסאב ולא יתבית מנה למית קבלית למימרא דיי אלהי עבדית

פירוש רש"י

מעשר שני יתן מעשר עני, שנאמר כאן "ונתתה ללוי" את אשר לו, הרי מעשר ראשון, "לגר ליתום ולא־למנה" זה מעשר עני: ואכלו בשעריך ושבעו. תן להם כדי שבעו, מכאן אמרו, אין פוחתין לעני בגרן פחות מחצי קב חטים וכו': (יג) ואמרת לפני ה' אלהיך. התורה שנתת מעשרותיך: בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלים לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו: וגם נתתיו ללוי. זה מעשר ראשון: וגם. לרבות תרומה ובכורים: ולגר ליתום ולא־למנה. זה מעשר עני: ככל מצותך. נתתים כסדרן, ולא הקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה "ראשית" (לעיל טו:יא), שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב "מלאתך ודמעך לא תאחר" (שמות יז:ה), לא תשנה את הסדר: לא עברתי ממצותיך. לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ומן החדש על הישן, [ולא מן התלוש על המחבר ולא מן המחבר על התלוש]: ולא שכחתי. מלבכך על הפרשת מעשרות: (יד) לא אכלתי באני ממנו. מכאן שאסור לאונן: ולא בערתי ממנו בטמא. בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא, והיכן הזהר על כך, "לא תוכל לאכל בשעריך" (לעיל י:מ), זו אכילת טמאה, כמו שכתוב בפסולי המקדשים "בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו'" (לעיל יב:טו), אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר: ולא נתתי ממנו למת. לעשות לו ארון ותכריכין: שמעתי בקול ה' אלהי. הביאותיו לבית הבחירה: עשיתי

מפתח סדרי התנ"ך

על פסוק יא: ושמחת בכל הטוב. מחצית מראשי סדרי מגילת קהלת מדברים על שמחה בשפע שניתן מאת ה'. העובדה שיש לאדם מה לאכול היא ההוכחה שה' רוצה את מעשיו ולכן שישמח. ראש סדר ב: וגם פל־האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל־עמלו מתת א' היא: וראש סדר ד: לך אכל בשמחה לחמד ושתה בלב־טוב יינד פי כִּבְר רָצָה הָא' את־מעשריך:

כָּא כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: הַשְּׁקִיפָה מִמְּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבָרַךְ אֶת־עַמְּךָ כִּי תָבוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אֲרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ: הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְצֹוֶךָ לַעֲשׂוֹת כַּכָּא שְׁלִישִׁי g

יז וּבְכָל־נִפְשֶׁךָ: אֶת־יְהוָה הָאֹמֶרֶת הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָיו יח וְלִשְׁמֹר חֻקֶיךָ וּמִצְוֹתֶיךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וּלְשָׁמֵעַ בְּקוֹלִי: וַיְהוָה הָאֹמֶרֶת הַיּוֹם יט לְהִיּוֹת לֹךְ לְעַם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ וּלְשֹׁמֵר כָּל־מִצְוֹתַי: וּלְתַתֶּךָ עֲלִיוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהַלְלָה וּלְשֹׁם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְהִלְתֶּךָ עִם־קִדְשְׁךָ לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר:

כ וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר קָכָב רְבִיעִי ד

כא אֲנֹכִי מִצְוָה אֶתְכֶם הַיּוֹם: וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבֹרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתָּ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׁדַּתְּ אֹתָם בְּשִׂיד: כב וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵ

תרגום אונקלוס

ככל די פקדתי טו אסתכי ממדור קדשך מן שמיא וברך ית עמך ית ישראל וית ארעא וית הבת לנא כמא די קמתא לאכהתנא ארע עבדא חלב ודבש טז יומא הדין יי אלהך מפקדך למעבד ית קימא האלין וית דינא ויתטר ותעבד יתהון ככל לבר ובכל נפשך יי ית יי חטבת יומא דין למחוי לך לאלה ולמהך בארזן דתקנן קדמוהי ולמטר קימוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא למימרה יח ויי חטבת יומא דין למחוי לה לעם חביב כמא די מליל לך ולמטר כל פקודוהי יט ולמתנך עלאה על כל עממיא די עבד לתשבחה ולשום ולרבו ולמהך עם קדיש קדם יי אלהך כמא די מליל כ ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא למימר טר ית כל תפקדתא די אנא מפקד יתכוון יומא דין כא ויהי ביומא די תעברון ית ירדנא לארעא דיי אלהך יחב לך ויתקים לך אבנין וברבין ויתסוד ויתהון כסידא כב ותכתוב עליהון ית כל פתגמי אורייתא הדיא במעברך בדיל די תעול

פירוש רש"י

כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי. שְׁמַחְתִּי וְשִׂמְחַתִּי בּוֹ: (טו) הַשְּׁקִיפָה מִמְּעוֹן קִדְשְׁךָ. עָשִׂינוּ מַה שֶׁנִּצְוֵנוּ לַעֲשׂוֹת, עָשָׂה אֶתְּךָ מַה שֶׁעָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת, שְׁאֹמֶרֶת "אִם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ וְגו' וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם" (ויקרא כב:א-ב): אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם. לָתֵת לָנוּ וְקִימְתָּ, "אֲרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ": (טז) הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מְצֹוֶךָ. כָּל יוֹם יְהִי בְּעֵינֶיךָ חֲדָשִׁים כְּאִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם נִצְטוּיָת עֲלֵיהֶם: וְשִׁמְרַת וְעָשִׂית אֹתָם. בַּת קוֹל מְבֻרְכָתוֹ, הַבְּאֵת בְּכוֹרִים הַיּוֹם, תִּשְׁנֶה לְשָׁנָה הַבְּאֵה: (יז-יח) הָאֹמֶרֶת וְהָאֹמֶרֶת. אֵינן לָהֶם עַד מוֹכִיחַ בְּמִקְרָא, וְלִי נִרְאָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה וְהַבְּדִלָה, הַבְּדִלָתָ לְךָ

מפתח סדרי התנ"ך

ראשי סדרים בנ"ך המרחיבים רעיון שבסיסו בתורה: על פסוק יז: אֶת־הַ הָאֹמֶרֶת הַיּוֹם רַאשׁ סִדְרֵי בִּיחֻזְקָא: לְמַעַן בְּחַקְתִּי יִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֹתָם וְהִי־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵא: על פסוק יח: ה' הָאֹמֶרֶת הַיּוֹם לְהִיּוֹת לֹךְ לְעַם סִגְלָה רַאשׁ סִדְרֵי בִּשְׂמוּאֵל: כִּי לֹא־יִטַּשׁ ה' אֶת־עַמּוֹ בְּעֵבֹר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל כִּי הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֹתְכֶם לֹךְ לְעַם:

כא

כי תבוא

אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | נָתַן לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ כַּאֲשֶׁר

כג דְּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי־אַבְתֶּיךָ לָךְ: וְהָיָה בְּעִבְרַכֶּם אֶת־הִירְדֵן תִּקְיִמוּ

אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצִּוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהָר עֵיבַל וְשַׁדְתָּ

כד אוֹתָם בְּשִׂיד: וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא־תִנְיֶף

כה עֲלֵיהֶם בְּרֹזֶל: אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָעֲלִיתָ

כו עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֵׁם וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי

כז יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר

כח הַיֵּטֵב: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל קכג ה

לֵאמֹר הִסְכַּת | וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כט וּשְׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי

ל מִצְוֶה הַיּוֹם: וַיִּצַּו מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא קכד חמישי

לא לֵאמֹר: אֱלֹהֵי יַעֲמָדוּ לְבָרֶךְ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִזִים בְּעִבְרַכֶּם אֶת־הִירְדֵן

לב שְׁמַעוֹן וְלוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשֹׁכֶר וַיֹּסֶף וּבְנֵימֵן: וְאֵלֶּה יַעֲמָדוּ עַל־הַקְּלָלָה

לג בְּהָר עֵיבַל רְאוּבֵן גָּד וְאֲשֶׁר וְזַבּוּלֹן דָּן וּנְפֹתָלִי: וַעֲנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ

לד אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר קכה

יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בִּסְתֵר וַעֲנוּ

תרגום אונקלוס

לארעא דיי אלהיך יהב לך ארעא עבדא חלב ודבש כמא די מליל יי אלהא דאבהתך לך כג ויהי במעברכון ית ירדנא תקימון ית אבניא האלין די אנא מפקד יתכון יומא דין בטורא דעיבל ותסוד יתהון בסידיא כד ותבני תמן מדבחא קדם יי אלהיך מדבח אבנין לא תרים עליהון פרזלא כה אבנין שלמין תבני ית מדבחא דיי אלהיך ותסק עלוהי עלון קדם יי אלהיך כו ותפוס נכסת קודשין ותיכול תמן ותחדי קדם יי אלהיך כז ותכתוב על אבניא ית כל פתגמי אורייתא דא פרוש יאות כה ומליל משה וכהניא לואי לכל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא הדין הוייתא לעמא קדם יי אלהיך כט ותקבל למימרא דיי אלהיך ותעבד ית פקודיהי וית קימיהי די אנא מפקדך יומא דין ל ופקיד משה ית עמא ביומא ההוא למימר לא אלין יקומון לברכא ית עמא על טורא דגרזים במעברכון ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין לב ואלין יקומון על לוטיא בטורא דעיבל ראוובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי לג ויתיבון לואי ויימרון לכל אנש ישראל קלא רמא לז ליט גברא די יעבד צלם ומתכא מרחקא קדם יי עבד ידי אמן ושוי בסתרא ויתיבון

פירוש רש"י

(כז) באר היטב. בשבעים לשון: (כח) הסכת. כתרגומו: כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, ברוף האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וכו' ואלו ואלו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם עמו בברית: (לא) לברך את העם. כדאיתא במסכת סוטה, ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארון למטה באמצע. הפכו לויים פניהם

מפתח סדרי התנ"ך

מצוות בתורה ומימושן בנ"ך: ראש סדר ה ביהושע: וכל ישראל וקניזו ושטרים | ושפטיו עמדים מזה | ומזה | לארון נגד הכהנים הלויים נשאי | ארון ברית-ה' פגל כאורה חציו אל-מול הר-גרזים והחציו אל-מול הר-עיבל כאשר צוה משה עבד-ה' לברך את-העם ישראל בראשונה:

כֹּחַ	לֹה	כָּל־הָעַם וְאָמְרוּ אָמֵן:	אָרוֹר מִקְלָה אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר קָחוּ כִי תבוא
	לֹו	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר מְסִיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר קָחוּ
	לֹו	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר מִשְׁגָּה עוֹר בַּדֶּרֶךְ וְאָמַר קָחוּ
	לֹה	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר מַטֵּה מִשְׁפָּט גֵּר־יְתוּס וְאֶלְמָנָה קָחוּ
	לֹט	וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־אִשְׁתּוֹ אָבִיו כִּי גִלָּה בְּנֶפֶשׁ אָבִיו וְאָמַר	
מ	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל־הָעַם קָל	
מֵא	אָמֵן:	אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־אֲחֵתוֹ בֵּת־אָבִיו אוֹ בֵּת־אָמוֹ קָלֵא	
מֵב	וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־חֵתְנָתוֹ וְאָמַר קָלֵב	
מֵג	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר מִכֵּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר וְאָמַר קָלֵג	
מֵד	כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר לִקְחַ שְׁחָד לְהַכּוֹת נַפְשׁ דָּם נָקִי קָלֵד	
מֵה	וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן:	אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא־יִקְיָם אֶת־דְּבָרֵי קָלֵה	
		הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן:	
כֹּחַ	א	וְהָיָה אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר לַעֲשׂוֹת קָלוֹ	
		אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וְנִתְּנָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ עַל	
	ב	כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמַע	
	ג	ד בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: בָּרוּךְ	

תרגום אונקלוס

כָּל עֲמָא וְיִמְרוּן אָמֵן לֹה לִיט דִּיקְלֵי אָבוּהִי וְאִמָּה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן לֹו לִיט דִּישְׁנֵי תַחֲוּמָא דְחִבְרָה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן לֹו לִיט דִּישְׁנֵי עוֹרָא בְּאֶרְחָא וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן לֹה לִיט דִּישְׁנֵי דִין דִּיר יִתְמָא וְאֶרְמָלָא וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן לֹט לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אֶתְת אָבוּהִי אָרִי גְלִי כְּנַפְא דְאָבוּהִי וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מ לִיט דִּישְׁכּוּב עִם כָּל בְּעִירָא וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מֵא לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אֶתְתָּה בֵּת אָבוּהִי אוֹ בֵּת אִמָּה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מֵב לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֵמוֹתָה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מֵג לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֵמוֹתָה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מֵד לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֵמוֹתָה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן מֵה לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֵמוֹתָה וְיִימַר כָּל עֲמָא אָמֵן

א וְיִהִי אִם קָבֵלָא תִקְבֵּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהִיךָ לְמַטַּר לְמַעַבְד יִתְּ כָּל פְּקוּדוּהִי דִּי אָנָּא מִפְּקוּדֵיךָ יוֹמָא דִּין וְיִתְּנָךְ יְי אֱלֹהִיךָ עֲלָאָה עַל כָּל עַמְמֵי אֶרְעָא ב וְיִיתוּן עֲלֶךָ כָּל בְּרַכְתָּא הָאֵלִין וְיִדְבַקְנָךְ אָרִי תִקְבֵּל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהִיךָ ג בְּרִיךְ אֶת בְּרַכְתָּא וּבְרִיךְ אֶת בְּרַכְתָּא ד בְּרִיךְ

פירוש רש"י

(לֹה) מִקְלָה אָבִיו. מְזוֹלָז, לְשׁוֹן "וְנִקְלָה אֲחִיךָ" (לעיל כ:ו):
(לֹו) מְסִיג גְּבוּל. מִחֲזִירוֹ לְאֲחֻזָּרוֹ וְגוֹנֵב אֶת הַקְּרַקַּע, לְשׁוֹן "וְהִסַּג אֲחֹר" (ישעיה כד:טו): (לֹו) מִשְׁגָּה עוֹר. הַסּוּמָא בְּדָבָר וּמִשְׁאִיו עֲצָה רַעָה: (מֵג) מִכֵּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר. עַל לְשׁוֹן הָרַע הוּא אוֹמֵר. רְאִיתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשֶׁן, י"א אֶרְוּרִים יֵשׁ כְּאֵן,

כְּנָגַד י"א שְׁבָטִים, וְכְנָגַד שְׁמֻעוֹן לֹא כְּתָב אָרוֹר, לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה בְּלִבּוֹ לְבָרְכוֹ לְפָנֵי מוֹתוֹ כְּשֶׁבְּרַךְ שְׂאֵר הַשְּׁבָטִים, לְכַף לֹא רַעָה לְקַלְלוֹ: (מֵה) אֲשֶׁר לֹא יִקְיָם. כְּאֵן כָּלֵל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְקָבֵלוּהָ עֲלֵיהֶם בְּאֵלָה וּבְשִׁבוּעָה:

כב

פְּרִי-בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ וּפְרִי בְהֵמְתֶךָ שֶׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶיךָ:

כי תבוא

ה, ו, ז

בְּרוּךְ טַנְאָךָ וּמִשְׁאֲרֹתֶיךָ: בְּרוּךְ אֶתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֶתָּה בְּצֵאתֶךָ: יִתֵּן

ששי

יְהוָה אֶת-אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ

וּבִשְׂבַעַת דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ: יֵצֵאוּ יְהוָה אֶתְּךָ אֶת-הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ

וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ וּבִבְרָכְךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: יִקְיַמְךָ יְהוָה

לוֹ לְעַם קְדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָיו: וְרָאוּ כָל-עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יְהוָה נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ

מִמֶּנּוּ: וְהוֹתֵרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה בְּפְרִי בִטְנֶךָ וּבְפְרִי בְהֵמְתֶךָ וּבְפְרִי אֲדָמְתֶךָ

יב על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת לך: יפתח יהוה לך

אֶת-אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת-הַשָּׁמַיִם לְתֵת מִטֶּר-אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבַרְךָ אֶת

יג כל-מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה: ונתנך יהוה לראש

ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כִּי-תִשְׁמַע אֶל-מִצְוֹת |

יד יהוה אלהיך אשר אנכי מצוה היום לשמר ולעשות: ולא תסור

מִכָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יְמִין וּשְׂמֹאל לְלַכֵּת אַחֲרַי

אלהים אחרים לעבדם:

תרגום אונקלוס

ולדא דמעך ואבא דארעך וולדא דבעירך בקרי תוריד ועדרי ענך ה ברוד סלף ואצותך ו ברוד את במעלך וברוד את במפקך ז יתן יי ית בעלי דבכך דקימין עלך תבירין קדמך בארעא חדא יפקון לותך ובשבעא ארזון יערקון מקדמך ח יפקד יי עמך ית ברכתא באוצרך ובכל אוששות ידך ויברכנך בארעא דיי אלהך יהב לך ט יקיימך יי לה לעם קדיש כמא די קיים לך ארי תטר ית פקודיא דיי אלהך ויתקן בארזון דתקנן קדמוהי י ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דיי אתקרי עלך וידחלון מנך יא ויותרנך יי לטבא ברודא דמעך וברודא דבעירך ובאבא דארעך על ארעא די קיים יי לאכהתך למתן לך יב יפתח יי לך ית אוצרה טבא ית שמיא למתן מטר ארעך בעדנה ולברכא ית כל עובדי ידך ויתוה לעממין סגיאין ואת לא תוה יג ויתנך יי לתקף ולא לחלש ותהי ברם לעלא ולא תהי לתחתא ארי תקבל לפקודיא דיי אלהך די אנא מפקדך יומא דין למטר ולמעבד יד ולא תסטון מכל פתגמא די אנא מפקד יתכון יומא דין ימינא ושמאלא למתן בטר טעות עממא למפלחנן

פירוש רש"י

סדר כב (ד) שגר אלפיך. ולדות בקרך שהבהמה משגרת ממעיה: ועשתרות צאנך. כתרגומו. ורבותינו אמרו, למה נקרא שמן עשתרות, שמעשירות את בעליהן ומחזיקות אותן, כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים: (ה) ברוך טנאך. פירוטיך. דבר אחר, "טנאך" דבר לח

מפתח סדרי התנ"ך ראשי סדרים בנ"ך המרחיבים רעיון שבסיסו בתורה:

על פסוק ד: ברוך פרי-בטנך ופרי אדמתך ראש סדר כט ביחזקאל: ועל-הנחל יעלה על-שפתו מזה ומזה | כל-עץ מאכל לא-יבול עלהו ולא-יתם פרוו לחדשו יבכר כי מימיו מן-המקדש המה יוצאים והיו [והיה] פרוו למאכל ועלהו לתרופה: על פסוק י: וראו כל-עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ראש סדר כה בישעיה: ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים כל-ראיהם יפיוס כי הם זרע בך ה': ועל פסוק יב: לתת מטר-ארצך בעתו ראש סדר כא ביחזקאל: ונתתי אותם וסביבות גבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו:

כֹּב טו וְהָיָה אִם-לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו קלוּ כי תבוא
 וְחִקְתָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגוּךָ:
 טז,יז,יח אָרוּר אַתָּה בְּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה: אָרוּר טְנָאֵךְ וּמִשְׁאֲרֹתֶיךָ: אָרוּר
 יט פְּרִי-כַּטְנֶנְךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתָּרֶת צֹאנֶיךָ: אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֵךְ
 כ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֹאֲתֶךָ: יִשְׁלַח יְהוָה | בְּךָ אֶת-הַמָּאֲרָה אֶת-הַמְּהוּמָה
 וְאֶת-הַמְּגַעֲרָת בְּכָל-מְשַׁלַּח יָדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׂמֹדֶךָ וְעַד-אֲבֹדְךָ
 כא מִהָר מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי: יִדְבֹק יְהוָה בְּךָ אֶת-הַדָּבָר עַד
 כב כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: יִכְכֶּה ה' הוֹה
 בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחר ובחרב ובשדפון ובירקון וירדפון
 כג עַד אֲבֹדְךָ: וְהָיוּ שְׂמִיךְ אֲשֶׁר עַל-רֹאשְׁךָ נַחֲשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר-תַּחְתֶּיךָ
 כד בְּרֹזֶל: יִתֵּן יְהוָה אֶת-מִטְר אַרְצְךָ אֲבָק וְעָפָר מִן-הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד
 כה הַשְּׂמֹדֶךָ: יִתְנַךְ יְהוָה | נִגְף לִפְנֵי אֵיבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אַחַד תִּצָּא אֵלָיו וּבִשְׂבַעָה

תרגום אונקלוס

טו ויהי אם לא תקבל במימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל פקודיה וקמוהי די אנא מפקדך יומא דין ונייתון עלך כל לוטיא האלין וידבקך
 טז ליט את בקרתא וליט את בחקלא זי ליט סלף ואצותך יח ליט ולדא דמעך ואבא דארעך בקרי תוריד ועדרי ענך יט ליט את במעלך וליט את במפקך
 כ יגרי יי בך ית מארתא וית שגושיא וית מזופיתא בכל אושטות יך די תעבד עד דתשתצי ועד דתיבד בפריע מן קדם בישות עובדיך דשבקתא
 דחלתי כא ידבק יי בך ית מותא עד דישצי יתך מעל ארעא די את עלל לתמן למירתה כב ימתנך יי בשחפתא ובקדחתא ובירקוןא ובחרבא
 ובשדפונא ובירקונא וירדפנך עד דתיבד כג ויהון שמך די עלוי רישך חסינין כנחשא מלאחתא מטרא וארעא די תחותך תקיפא כפרזלא מלמעבד
 פרין כד יתן יי ית מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא יחות עלך עד דתשתצי כה יתננך יי תביר קדם סנאך בארחה חדא תפוק לותה ובשבעא

פירוש רש"י

(לעיל פסוק טו), "ידבק ה' בך" (לעיל פסוק כא), "יככה ה'" (לעיל פסוק
 כב). הקל משה בקללותיו לאמרן בלשון יחיד, וגם כן בקללה
 זו הקל, שבראשונות הוא אומר "את שמכם כברזל ואת
 ארצכם כנחשה" (ויקרא כב:ז), שלא יהיו השמים מזיעין כדרך
 שאין הברזל מזיע, ומתוך כך יהא חרב בעולם, והארץ תהא
 מזיעה כדרך שהנחשת מזיעה, והיא מרקבת פירותיה.
 וכאן הוא אומר שמך נחשת וארצך ברזל, שיהיו שמים מזיעין,
 אף על פי שלא יריקו מטר, מכל מקום לא יהיה חרב של אבדון
 בעולם, והארץ לא תהיה מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע,
 ואין הפירות מרקבינן. מכל מקום קלה היא, בין שהיא
 כנחשת בין שהיא כברזל, לא תוציא פירות, וכן השמים
 לא יריקו מטר: (כד) מטר ארצך אבק ועפר. זיקא דבתר מטרא,
 מטר יורד ולא כל צרכו ואין בו כדי להריבץ את העפר,
 והרוח באה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הזרעים שהן
 לחים מן המים ונדבק בהם, ונעשה טיט ומתיבש ומרקבינן:

(כ) המארה. חסרון, כמו "צרעת ממארת" (ויקרא ח:כג):
 המהומה. שגוש, קול בהלות: (כב) בשחפת. שבשרו נשחף
 ונפוח: ובקדחת. לשון "כי אש קדחה באפיי" (להלן כו:כב),
 והוא אש של חולים, מלוי"י בלעז, שהיא חמה מאד:
 ובקדחת. חמה יותר מקדחת, ומיני חלאים הם: ובחרחר. חולי
 המחממו תוך הגוף וצמא תמיד למים, ובלעז"י אישטרדימנט"ט,
 לשון "ועצמי חרה מגי חרב" (איוב ו:מב), "נחר מפת מאש" (ירמיה
 ד:כח): ובחרב. ביא עליך גיסות: ובשדפון ובירקון. מכת תבואה
 שבשדות: שדפון. רוח קדים, השלי"ד בלעז: ירקון. יובש, ופני
 התבואה מכסיפין ונהפכין לירקון, קמ"א בלעז: עד אבדך. תרגום
 "עד דתיבד", כלומר עד אבוד אותך, שתכלה מאלריך:
 (כג) והיו שמך אשר על ראשך נחשת. קללות הללו משה מפי
 עצמו אמרן, ושבהר סיני מפי הקדוש ברוך הוא אמרן
 כמשמען, וכן נאמר "ואם לא תשמעו לי" (ויקרא כב:יב),
 "ואם תלכו עמי קרי" (שם יט), וכאן הוא אומר "בקול ה' אלהיך"

כי תבוא

כז דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהֵייתָ לְזַעֲזָה לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ: וְהֵייתָ נִבְלָתָךְ
 כח לְמֵאֲכָל לְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד: יִכְכֶּה יְהוָה
 בְּשָׁחִין מִצְרַיִם וּבַעֲפָלִים [וּבַטְחוּרִים] וּבַגָּרָב וּבַחֲרָס אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל
 כט לְהִרְפֹּא: יִכְכֶּה יְהוָה בְּשִׁגְעוֹן וּבַעֲוֹרוֹן וּבַתְּמָהוֹן לְבָב: וְהֵייתָ מִמַּשֵּׁשׁ
 ל בְּצִהוּרִים כַּאֲשֶׁר יִמַּשֵּׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת-דְּרָכֶיךָ וְהֵייתָ אֶךְ
 לא [יִשְׁכַּבְנָה] בֵּית תִּכְנֶה וְלֹא-תִשָּׁב בּוֹ כִּרְס תִּטַּע וְלֹא תִחַלְלֶנּוּ: שׁוֹרְךָ טְבוּחַ
 לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרְךָ גָּזוּל מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יֵשׁוּב לְךָ צֹאנְךָ נִתְּנוֹת
 לב לְאֵיכֶיךָ וְאִין לְךָ מוֹשִׁיעַ: בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נִתְּנִים לְעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רְאוּת
 לג וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל-הַיּוֹם וְאִין לְאֵל יָדָךְ: פְּרִי אֲדָמְתְּךָ וְכָל-יִגְיַעְךָ יֹאכַל
 לד עִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ וְהֵייתָ רַק עֲשׂוּק וְרִצּוֹן כָּל-הַיָּמִים: וְהֵייתָ מִשְׁגָּע
 לה מִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: יִכְכֶּה יְהוָה בְּשָׁחִין רָע עַל-הַבְּרָפִים
 לו וְעַל-הַשִּׁקִּים אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל לְהִרְפֹּא מִכָּף רִגְלְךָ וְעַד קַדְקֹדְךָ: יוֹלֵךְ יְהוָה
 לא וְאֶתְךָ וְאֶת-מִלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקִּים עָלֶיךָ אֶל-גּוֹי אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאַבְתֶּיךָ
 לב וְעַבְדְּתָ שֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עֵץ וְאֶבֶן: וְהֵייתָ לְשִׁמָּה לְמַשָּׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל
 לד הַעַמִּים אֲשֶׁר-יִנְהַגְךָ יְהוָה שָׁמָּה: זָרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמַעֲטַת תֹּאסֹף כִּי

תרגום אונקלוס

אֶרְחֹן תַּעֲרוֹק מִקְדְּמוֹהִי וְתִהְיֶי לְזִיעַ לְכָל מַלְכוּת אֶרֶץ כּוּ וְתִהְיֶי נִבְלָתָךְ מִשְׁגָּרָא לְמִיכַל לְכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וּלְבַעֲרִית אֶרֶץ וְלִית דְּמִינִד
 כז יִמְחַנֵּךְ יִי בְּשָׁחִין דְּמִצְרַיִם וּבְטְחוּרִין וּבַגָּרָב וּבַחֲרָס יִבִּישׁ דִּי לֹא תִכּוּל לְאַתְסָאָה כַּח יִמְחַנֵּךְ יִי בְּטַשׁוּתָא וּבְסַמִּיּוּתָא וּבְשַׁעֲמוּת לְבָא
 כט וְתִהְיֶי מִמַּשֵּׁשׁ בְּטְהָרָא כְּמָא דִּי מַשֵּׁשׁ עוֹרָא כְּקַבְלָא וְלֹא תִצְלַח יִת אֶרְחֹתֶיךָ וְתִהְיֶי בְרַם עֲשִׂיק וְאָנִיס כָּל יוֹמָא וְלִית דְּפָרִיק ל אֶתְתָא תִירוּס
 וּגְבַר אֶרְחֹן יִשְׁכַּבְנָה בֵּיתָא תִכְנִי וְלֹא תִיַתֵּב בַּה כְּרָמָא תִצּוּב וְלֹא תִחַלְנָה לֹא תוֹרְךָ יִהִי נִכְס לְעֵינֶיךָ וְלֹא תִיכּוּל מְנַה חֲמֹרְךָ יִהִי אָנִס מִקְדָּמְךָ וְלֹא יְתוּב לְךָ
 עֵנְךָ מְסִירִין לְבַעֲלֵי דְבָבְךָ וְלִית לְךָ פְּרִיק לֵב בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ מְסִירִין לְעַמָּא אַחֲרֹן וְעֵינֶיךָ חֲזַן וְיִסוּפֵן בְּגִלְלָהֶן כָּל יוֹמָא וְלִית חִילָא בִידְךָ לֵג אֲבָא דְאַרְעָךָ
 וְכָל לְאוּתְךָ יְכוּל עִמָּא דִּי לֹא יָדַעְתָּ וְתִהְיֶי בְרַם עֲשִׂיק וְרַעֲיַע כָּל יוֹמָא לֹד וְתִהְיֶי מִשְׁטַטָּה מַחֲזוּ עֵינֶיךָ דִּי תִחֲזוּי לֵה יִמְחַנֵּךְ יִי בְּשָׁחִין בִּישָׂא עַל רַכְבֵּיָא
 וְעַל שְׁקִיָּא דִּי לֹא תִכּוּל לְאַתְסָאָה מִפְּרִסְתָּ רִגְלְךָ וְעַד מוֹחֶךָ לוּ יִגְלִי יִי יִתְךָ וְיִת מִלְכְּךָ דִּי תִקִּים עָלֶיךָ לְעַם דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֶת אֲבַהֲתֶיךָ וְתִפְלַח תִּמְזַן
 לְעַמְמָא פְּלַחִי טַעוּתָא אַעָא וְאֲבָנָא לוּ וְתִהְיֶי לְצַרוּ לְמַתַּל וּלְשׁוּעֵי כָּל עַמְמָא דִּי יִדְבָרְנֶךָ יִי לְתִמְזַן לֹח בַּר זָרַע סְגִי תִפְקַל לְחַקְלָא וְזַעַר תִּכְנוּשׁ אֲרִי

פירוש רש"י

(כה) לְזַעֲזָה. לְאִימָה וְלְזִיעַ, שְׁיִזוּעוֹ כֹּל שׁוֹמְעֵי מִכּוֹתֶיךָ מִמֶּךָ, וְיִאמְרוּ, אוֹי לָנוּ שְׁלֹא יָבֵא עֲלֵינוּ כְּדָרְךָ שְׁבָא עַל אֵלֹהִים:
 (כז) בְּשָׁחִין מִצְרַיִם. רַע הָיָה מְאֹד, לֹחַ מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים
 כְּדֹאִיתָא בְּכּוּרוֹת (דף מא): גָּרַב. שָׁחִין לֹחַ: חֲרָס. שָׁחִין יָבֵשׁ
 כְּחָרָס: (כח) וּבַתְּמָהוֹן לְבָב. אוֹטָם הַלֵּב, אִשְׁטוּרִישׁוֹן בְּלַעַז:
 (כט) עֲשׂוּק. בְּכָל מַעֲשִׂיךָ יְהִיָּה עֲרַעוֹר: (ל) יִשְׁגְּלָנָה. לְשׁוֹן
 שְׁגַל, פִּילְגֶשׁ, וְהַכְּתוּב כְּנָהוּ לְשִׁבְחָה "יִשְׁכַּבְנָה", וְתִקְוֹן

סוֹפְרִים הוּא זֶה: תִּחַלְלֶנּוּ. בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית לְאָכוּל מִפְּרִיֹה:
 (לב) וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם. מִצְּפוֹת אֲלֵיהֶם שְׁיִשׁוּבוּ וְאִינָם שְׁבִים,
 כָּל תּוֹחֶלֶת שְׂאִינָה בְּאֶה קְרוּיָה כְּלִיּוֹן עֵינִים: (לז) לְשִׁמָּה. כְּמוֹ
 תְּמָהוֹן, אִשְׁטוּרִישׁוֹן, כָּל הַרְוָאָה אוֹתְךָ יִשׁוּם עָלֶיךָ:
 לְמַשָּׁל. כְּשֶׁתְּבֵא מִכָּה רָעָה עַל אָדָם יִאמְרוּ, זוֹ דוּמָה לְמִכָּה
 פְּלוּנִי: וְלִשְׁנִינָה. לְשׁוֹן "וּשְׁנַנְתָּם" (לעיל ו:ד), יִדְבְּרוּ בְךָ,
 וְכֵן תִּרְגְּמוּ "וּלְשׁוּעֵי", לְשׁוֹן סְפוּר "וְאִשְׁתַּעֲיִ":

כי תבוא

לט כב יחסלנו הארבה: כרמים תטע ועבדת ויין לא-תשתה ולא תאגר פי
 מ תאכלנו התלעת: זיתים יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוף פי ישל
 מא, מב זיתך: בנים ובנות תוליד ולא-יהיו לך פי ילכו בשבי: כל-עצך ופרי
 מג אדמתך יירש הצלצל: הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה
 מד ואתה תרד מטה מטה: הוא ילוך ואתה לא תלונו הוא יהיה לראש
 מה ואתה תהיה לזנב: ובאו עליך כל-הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד
 השמדך פי-לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר
 מו, מז צנך: והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד-עולם: תחת אשר לא-עבדת
 מח את-יהוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל: ועבדת את-איביך אשר
 ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובעירם ובחסר כל ונתן על ברזל
 מט על-צואריך עד השמידו אתך: ישא יהוה עליך גוי מרחק מקצה הארץ
 נ כאשר ידאה הנשר גוי אשר לא-תשמע לשונו: גוי עז פנים אשר
 נא לא-ישא פנים לזקן ונער לא יחן: ואכל פרי בהמתך ופרי-אדמתך עד
 השמדך אשר לא-ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרת
 נב צאנך עד האבידו אתך: והצר לך בכל-שעריך עד רדת חמתיך הגבהת
 והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל-ארצך והצר לך בכל-שעריך
 נג בכל-ארצך אשר נתן יהוה אלהיך לך: ואכלת פרי-בטנך בשר בניך

תרגום אונקלוס

יחסלנו גובא לט פרמין תצוב ותפלה וחמרא לא תשתי ולא תכנוש ארי תיכלנה תלעתא מ זיתין יהון לך בכל תחומך ומשחא לא תסוף
 ארי יתרון זיתך מא בנין ובנין תוליד ולא יהון לך ארי יקיון בשביא מב כל אילנך ואבא דארעך יחסננה סקאה מג תותב ערל די בינך
 יהי סליק עיל מנך לעלא לעלא ואת תהי נחת לתחתא לתחתא מד הוא יזפנד ואת לא תזפנה הוא יהי לתקיף ואת תהי לחלש מה וייתון עלך
 כל לוטיא האליו וירדפך וירדפך עד דתשתצי ארי לא קבלתא למימרא דין אלהך למטר פקודיה וקמויה די פקדך מו ויהון בך
 לאת ולמופת ובבניך עד עלם מו חלף די לא פלחתא קרם יי אלהך בחדוה ובשפירות לבא מסגי פלא מה ותפלה ית בעלי דבכך די יגרנה יי בך
 בכפנא ובצחיתא ובערטליתא ובחסירות פלא ויתן ניר פרזלא על צוארך עד דישצי יתך מט ייתי יי עלך עם מרחיק מספי ארעא
 כמא די משתדי נשרא עמא די לא תשמע לישנה נ עם תקיף אפין די לא יסב אפין לסבא ועל ינקא לא מרחם נא ויכול ולדא דבערך
 ואבא דארעך עד דתשתצי די לא ישאר לך עבורא חמרא ומשחא בקרי תוריק ועזרי ענך עד דיובד יתך נב ויעק לך בכל קרויך עד דיכפש שוריק
 רמא וכריכיא די את רחץ לאשתזבא בהן בכל ארעך ויעק לך בכל קרויך בכל ארעך די יחב יי אלהך לך נג ותיכול ולדא דמעך בשר בניך
 פירוש רש"י

(לח) יחסלנו. יכלנו, ועל שם כך נקרא "חסיל" שמכלה את הכל:
 (מ) כי ישל. ישיר פירותיו, לשון "ונשל הברזל" (לעיל טו:לד):
 (מב) יירש הצלצל. יעשנו הארבה רש מן הפרי: יירש. יעני:
 הצלצל. מין ארבה. ואי אפשר לפרש "יירש" לשון ירושה, שאם
 כן היה לו לכתוב "יירש", ולא לשון הורשה וגרושין, שאם כן

היה לו לכתוב 'יוריש': (מז) מרב כל. בעוד שהיה לך כל טוב:
 (מט) כאשר ידאה הנשר. פתאום, ודרך מצלחת ויקלו סוסיו:
 לא תשמע לשונו. שלא תכיר לשונו וכן "תשמע חלום לפתור
 אתו" (בראשית לו:טו) וכן "כי שמע יוסף" (שם לח:ו), אינטינדר"י בלעז:
 (נב) עד רדת חמתיך. לשון רדוי וכבוש: (נג) ואכלת פרי בטנך

כב

כי תבוא

ובנתִיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר־יִצְיִק לְךָ אִיבֶךָ:
 נד האיש הרך בך והענג מאד תרע עינו באחיו ובאשת חיקו וביתר בניו
 נה אשר יותיר: מתת | לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר-לו
 נו כל במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך בכל-שעריך: הרפה בך והענגה
 אשר לא-נסתה כף-רגלה הצג על-הארץ מהתענג ומרף תרע עינה
 נז באיש חיקה ובבנה ובבתה: ובשליטה היוצת | מבין רגליה ובבניה
 אשר תלד כִּי־תֹאכְלֶם בַּחֲסֹר־כָּל בַּסֶּתֶר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יִצְיִק לְךָ
 נח איבך בשעריך: אם-לא תשמר לעשות את-כל-דברי התורה הזאת
 הכתבים בספר הזה לִירְאָה אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְהוָה
 נט אֱלֹהֶיךָ: וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת־מִכְתָּךְ וְאֶת מִכּוֹת זְרַעְךָ מִכּוֹת גְּדֹלַת וְנֹאמְנוֹת
 ס וְחָלִים רָעִים וְנֹאמְנִים: וְהִשִּׁיב בְּךָ אֶת כָּל־מְדוּנָה מִצְרִים אֲשֶׁר יִגְרֹת
 סא מִפְּנֵיהֶם וּדְבָקוּ בְּךָ: גַּם כָּל־חֲלִי וְכָל־מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה
 סב הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמֹדֶךָ: וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּמַתִּי מַעֲט תַּחַת אֲשֶׁר
 סג הֵייתֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב כִּי־לֹא שָׁמַעַתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְהָיָה

תרגום אונקלוס

ובנתִיךָ די יקב לך ?? אלהך בצירא ובעקתא דיעק לך סנאך נד גברא דרפיך בך ודמפנך לחדא תבאש עינה באחוי ובאפת קימה ובשאר בנוהי
 די ישאר נה מלמתן לחד מנהון מבשר בנוהי די יכול מדלא אשתאר לה כלא בצירא ובעקתא די יעק לך סנאך בכל קרויך נו דרפיכא בך ודמפנא
 די לא נסיאת פרסת רגלה לאחתא על ארעא ממפנקו ומרפיכו תבאש עינה בגבר קימה ובכרה ובכרתה נו ובזער בנהא דיפקיון מנה ובכנהא
 די תליד ארי תיכלנון בחסירות כלא בסתרא בצירא ובעקתא די יעק לך סנאך בקרויך נח אם לא תטר למעבד ית כל פתגמי אורייתא קדא
 דכתיבין בספרא הדין למדחל ית שמא יקרא ודחילא הדין ית ?? אלהך נט ופרש ?? ית מחתך וית מחת בניך מחן ורבין ומהימנן ומכתשין
 בישין ומהימנין ס ויתב בך ית כל מכתשי מצרים די דחלתא מקדמיהון וידבקון בך סא אף כל מרע וכל מחא די לא כתיבין בספרא דאורייתא
 קדא ייתנון ?? עלך עד דישתצף סב ותשתארון בעם וער חלף די הותיון ככוכבי שמיא למסגי ארי לא קבלתא למימרא ד?? אלהך סג ויהי

פירוש רש"י

בשר בניך וגו' במצור. מחמת שיהיו צרים על העיר ויהיה שם
 מצוק, עקת רעבון; (נד) הרך בך והענג. הוא הרך הוא הענג,
 לשון פנוק, ו"מהתענג ומרף" מוכיח עליהם ששניהם אחד,
 אף על פי שהוא מפנק ודעתו קצה בדבר מאוס, ימתק לו
 לרעבונו בשר בניו ובנותיו, עד כי "תרע עינו" בבניו הנותרים
 "מתת לאחד מהם מבשר בניו" אחיהם אשר יאכל. דבר אחר
 "הרף בך", הרחמני ורף הלבב, מרוב רעבתנות יתאכזרו,
 ולא יתנו מבשר בניהם השחוטים לבניהם הנותרים:
 (נו) תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה. הגדולים:
 (נז) ובשליטה. בניה הקטנים, בכלן תהא עינה צרה פשתאכל

את האחד מלתן לאשר אצלה מן הבשר: ובבניה אשר
 תלד. תרע עינה לשחטם ולאכלם "בחסר כל בסתר":
 (נט) והפלא ה' את מכתך. מפלאות ומבדלות משאר מכות:
 ונאמנות. ליסרף לקים שליחותם: (ס) אשר יגרת מפניהם. מפני
 המכות. כשהיו ישראל רואים מכות משנות הבאות
 על מצרים, היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם. תדע,
 שכן כתוב "אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי
 במצרים לא אשים עליך" (שמות יא:מג). אין מיראין את האדם
 אלא בדבר שהוא יגור ממנו: (סא) יעלם. לשון עליה:
 (סב) ונשארתם במתי מעט תחת וגו'. מועטין חלף מרבין:

כב

כי תבוא

כַּאֲשֶׁר-שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יִשְׂשֵׂי

יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאָדָמָה

סד אֲשֶׁר-אֵתָהּ בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְהִפְיָצְךָ יְהוָה בְּכָל-הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ

וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדַּת שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ אֶתָּה

סה וְאֲבַתֶּיךָ עֵץ וְאֶבֶן: וּבְגוּיִם הֵהֱם לֹא תִרְגְּעַ וְלֹא-יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלְךָ

סו וְנִתְּן יְהוָה לְךָ שֵׁם לֵב רָגֹז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲכוּן נַפֶּשׁ: וְהָיוּ חֲיִיךָ תְּלָאִים

סז לְךָ מִנְגַד וּפְחַדְתָּ לִילָה וְיוֹמָם וְלֹא תֵאֱמִין בְּחִיַיֶיךָ: בְּבִקְרָתָא מִי-יִתֵּן

עָרֵב וּבְעָרֵב תֵּאֱמַר מִי-יִתֵּן בְּקֶר מִפְּחַד לְבַבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחָד וּמִמְרָאָה

סח עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: וְהִשִּׁיבְךָ יְהוָה | מִצְרַיִם בְּאֲנִיּוֹת בְּדַרְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי

לְךָ לֹא-תִסִּיף עוֹד לְרֵאתָהּ וְהִתְמַכְרְתָם שָׁם לְאִיבֶיךָ לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת

סט וְאִין קְנָה: אֱלֹהֵי דְבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה קִלְח

אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת

אִתָּם בְּחָרֵב:

תרגום אונקלוס

כְּמָא דְחָדִי יֵי עֲלִיכוּן לְאוֹטְבָא יִתְכוּן וְלֹאֲסַגָּאָה יִתְכוּן כֵּן יְחַדִּי יֵי עֲלִיכוּן לְאוֹבְדָא יִתְכוּן וְלִשְׂצָאָה יִתְכוּן וְתִשְׁלִטְלוּן מֵעַל אַרְעָא דְאֵת עֲלִל לְתַמְן לְמִירְתָּהּ סו וְיִבְרַנְךָ יֵי בְּכַל עַמְמִיא מְסִיפִי אַרְעָא וְעַד סִיפִי אַרְעָא וְתִפְלַח תַּמְן לְעַמְמִיא פְּלַחִי טַעוּתָא דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֵת וְאִבְהַתְךָ אַעָא וְאִבְנָא סה וּבַעַמְמִיא הָאֲנוּן לֹא תְנוּחַ וְלֹא יְהִי מְנוּחַ לְפָרְסַת רַגְלְךָ וְיִתֵּן יֵי לְךָ תַּמְן לֵב דְחַל וְחִשְׁבַת עֵינֵיךָ וּמִפְּחוּן נַפְשָׁא סו וְיִהוּן חֲיִיךָ תִלְן לְךָ מִקְבַל וְתִהִי תוּה לִילִיא וְיִמְמָא וְלֹא תְהִימִין בְּחִיַיֶיךָ סו בְּצַפְרָא תִימַר מִן יִתֵּן רַמְשָׁא וּבְרַמְשָׁא תִימַר מִן יִתֵּן צַפְרָא מִתְּנוּחַת לְכַף דִּי תְהִי תוּה וּמְחִזוּ עֵינֶיךָ דִּי תְהִי חֲזוּי סח וְיִתִּיבְנְךָ יֵי מִצְרַיִם בְּסַפִּינָן בְּאַרְחָא דִּי אֲמַרְתִּי לְךָ לֹא תוֹסֵף עוֹד לְמַחְזִיָּה וְתוֹדוּבְנוּן תַּמְן לְבַעֲלֵי דְבַבְךָ לְעַבְדִּין וְלֵאמְהוֹן וְלִית דְקִנְהָ סט אֲלִין פְּתַגְמֵי קִימָא דִּי פְקִיד יֵי יֵת מֹשֶׁה לְמַגְזֵר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְמוֹאָב בַּר מִקְיָמָא דִּי גְזַר עִמְהוּן בְּחָרֵב

פירוש רש"י

(סג) כֵּן יִשְׂשֵׂי ה'. אֵת אוֹיְבֵיכֶם "עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד וְגו'": וְנִסַּחְתֶּם. לְשׁוֹן עֲקִירָה, וְכֵן "בֵּית גָּאִים יִסַּח ה'" (משלי ד:ז): (סד) וְעַבְדַּת שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים. כְּתַרְגוּמוֹ, לֹא עַבְדַּת אֱלֹהוֹת מִמֶּשׁ, אֲלָא מְעִלִים מִס וְגִלְגָּלִיּוֹת לְכוּמְרֵי עַבְדוּתָא זָרָה: (סה) לֹא תִרְגְּעַ. לֹא תְנוּחַ, כְּמוֹ "וְזֹאת הַמְרַגְעָה" (ישעיה יא:יג): לֵב רָגֹז. לֵב חָרָד, כְּתַרְגוּמוֹ "דְּחַל", כְּמוֹ "שְׂאוֹל מִתַּחַת רַגְזָה לְךָ" (שם ו:ח), "שְׁמַעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן" (שמות יא:לא), "מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ" (שמואל לג:כד): וְכִלְיוֹן עֵינַיִם. מְצַפָּה לִישׁוּעָה וְלֹא תְבֵא: (סו) חֲיִיךָ תְּלָאִים לְךָ. עַל הַסַּפָּק. כֵּל סַפֵּק קְרוּי תְּלוּי, שְׁמָא אָמוֹת הַיּוֹם בְּחָרֵב הַבָּאָה עֲלֵינוּ. וְרִבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ, זֶה הַלּוֹקַח תְּבוּאָה מִן הַשּׁוּק:

וְלֹא תֵאֱמִין בְּחִיַיֶיךָ. זֶה הַסּוּמְךָ עַל הַפְּלִטָּה: (סז) בְּבִקְרָתָא תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן עָרֵב. שֶׁל אֲמַשׁ: וּבְעָרֵב תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן בְּקֶר. שֶׁל שַׁחְרִית, שֶׁהַצְּרוֹת מִתְחַזְּקוֹת תָּמִיד, וְכָל שְׁעָה מְרַבָּה קָלְלָתָהּ מִשְׁלִפְנֵיהֶּ: (סח) בְּאֲנִיּוֹת. בְּסַפִּינּוֹת בְּשִׁבְיָה: וְהִתְמַכְרְתָם שָׁם לְאִיבֶיךָ. אִתָּם מְבַקְשִׁים לְהִיּוֹת נִמְכָּרִים לָהֶם לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת: וְאִין קְנָה. כִּי יִגְזְרוּ עֲלֶיךָ הַרְגָּה וְכִלְיוֹן: וְהִתְמַכְרְתָם. בְּלַעַז אִיפּוּרוֹנְדֵרִי"ץ וו"ש. וְלֹא יִתְכוּן לְפָרֵשׁ "וְהִתְמַכְרְתָם" בְּלִשׁוֹן 'וְנִמְכְרְתָם' עַל דִּי מוֹכְרִים אֲחֵרִים, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר אֲחֵרֵי וְאִין קְנָה: (סט) לְכַרֵּת אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁיִּקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֵת הַתּוֹרָה בְּאֵלֶּה וּבִשְׁבוּעָה: מִלְּבַד הַבְּרִית. קָלְלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כְּהֻנִּים שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּסִינַי:

מִפְּתַח סֹדְרֵי הַתְּנַ"ךְ רֵאשֵׁי סֹדְרִים בְּנִ"ךְ הַמְּרַחֲבִים רַעִיּוֹן שְׁבִיסוֹ בְּתוֹרָה: עַל פְּסוּק סח: וְהִתְמַכְרְתָם שָׁם לְאִיבֶיךָ לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת רֵאשׁ סדר ו בִישׁוּעָה: וְלִקְחוּם עִמָּם וְהִבְיָאוּם אֶל-מְקוֹמָם וְהִתְנַחְלוּם בֵּית-יִשְׂרָאֵל עַל אֲדַמַּת ה' לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת וְהָיוּ שְׂבִיבִים לְשִׁבְיָהֶם וְרָדוּ בְּנִגְשִׁיהֶם:

כב

ע וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֵת כָּל-אֲשֶׁר קָלַט^ו שְׂבִיעֵי י

עֲשֵׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל-עַבְדָּיו וּלְכָל-אֲרָצוֹ:

עא הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֵתָת וְהַמַּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם:

עב וְלֹא-נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמָעַ עַד הַיּוֹם

עג הַזֶּה: וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם אַרְבַּעַיִם שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא-בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מֵעַלְיֶכֶם

עד וְנִעַלְךָ לֹא-בָלְתָה מֵעַל רַגְלֶךָ: לֶחֶם לֹא אָכַלְתֶּם וַיַּיֵּן וְשִׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם

עה לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּתְבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא

מפסיר

עו סִיחֹן מֶלֶךְ-חִשְׁבּוֹן וְעוֹג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לְקִרְאֹתֵנוּ לְמַלְחָמָה וַנַּכֵּם: וַנִּקַּח

עז אֶת-אֲרָצָם וַנִּתְּנָה לְנַחֲלָה לְרֵאוּבֵנִי וּלְגַדִּי וּלְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְּנַשֵּׁי: וּשְׁמַרְתֶּם

את-דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְעִשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁכְּלוּ אֵת כָּל-אֲשֶׁר

תַּעֲשׂוּן:

תרגום אונקלוס

ע ויקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון ית כל די עבד יי לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעה עא נסין רברבין די חזאה עינד אתיא ומופתיא רברביא האנון עב ולא יחב יי לכוון לבא למדע ועינין למחזי ואדנין למשמע עד יומא הדין עג ודברית יתכון ארבעין שנין במדברא לא בליאת פסותכון מנכון ומסנך לא עדו מעל רגלך עד לחמא לא אכלתון וחמר חדת ועתיק לא שתיתון בדיל דתדעון ארי אנא יי אלהכון עה ואתתון לאתרא הדין ונפק סיחון מ לבא דחשבון ועוג מ לבא דמתנן לקדמותנא לאגחא קרבא ומחונון עו ונסכנא ית ארעהון ויהבנה לאחסנא לשבטא דראובן ולשבטא דגד ולפלגות שבטא דמנשה עז ותטרון ית פתגמי קימא הדא ותעבדון יתהון בדיל דתצלחון ית כל די תעבדון

פירוש רש"י

(עב) ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להפיר את חסדי הקדוש ברוך הוא ולדבק בו: עד היום הזה. שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, "ויתנה אל הכהנים בני לוי" (להלן כד:ט), באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו, אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר, לא לכם נתנה, לנו נתנה. ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם "היום הזה

נהיית לעם וגו'" (לעיל כא:כח), היום הזה הבנתי שאתם דבקים ורופאים במקום: (עה) ותבאו את המקום הזה. עתה אתם רואים עצמכם בגדלה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם, ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו'. דבר אחר, "ולא נתן ה' לכם לב לדעת", שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחקמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום "עד היום הזה", אבל מכאן ואילך יקפיד, ולפיכך ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו':

מפתח סדרי התנ"ך

ראשי סדרים בנ"ך המרחיבים רעיון שבסיסו בתורה:

יעד ידיעת ה' הוגדר כמטרת היציאה ממצרים. לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לא וידעתם כי אני ה' א המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליעקב וליתקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה': [שמות ד:ה-ז]

וכך בדברים [ד: מד-מו] ותחת כי אהב את-אבותיך ויבחר בזרעו אחריו ויצאך בפניו בכתו הגדל ממצרים: להודיש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת-לך את-ארצם נחלה כיום הזה: וידעת היום והשבת אל-לבבך כי ה' הוא הא ששמים ממעל ועל-הארץ מתחת אין עוד: כאן בפסוק עב אומר משה רבינו: ולא נתן ה' לכם לב לדעת.

וירמיה מנבא לעתיד לבוא בראש סדר יג: ונתתי להם לב לדעת אתי פי אני ה' והיו-לי לעם ואנכי אהיה להם לא' פיישבו אלי בכל-לבם: וכך גם יחזקאל בראש סדר כד: וידעו בית ישראל כי אני ה' א מן-היום ההוא והלאה: